

Prof. dr hab. Mieczysław Jackiewicz

Olsztyn, dn. 25.04.2018 r.

ul. Żołnierska 12 B m. 37

10-559 Olsztyn, tel. 665 399 615

e-mail: mjackiewicz@gmail.com

Recenzja

podręcznika litewskiego do historii dla klasy VIII-ej – *Atrask istorija* .

Autorzy: Rimvydas Petrauskas, Eugenijus Saviščevas, Vytautas Volungevičius, Lina Kostiukovienė, Gražvydas Kaškelis.

Wydawnictwo „Šviesa”, Kaunas, 2017, stron 176. Podręcznik nowy, wydany w 2017 roku. Na okładce fotografia dwóch dziewcząt-bliźniąt.

Podręcznik składa się z siedmiu rozdziałów. 1 rozdział: Wczesne Średniowiecze, 2 rozdział: Tworzenie się państw, 3 rozdział: Społeczeństwo średniowiecznej Europy, 4 rozdział: Kultura Średniowiecza i sposób życia, 5 rozdział: Od Średniowiecza do Nowożytności, 6 rozdział: Początek Nowożytności (XV-XVI w.), 7 rozdział: Zmienia się Europa, zmienia się świat: XVI-XVIII w. Podręcznik opracowany jest fachowo, bogato ilustrowany, komunikatywny dla percepcji ucznia klasy VIII-ej szkoły ogólnokształcącej. W końcu podręcznika zamieszczono „Słowniczek słów mało znanych”

W rozdziale I autorzy zaczynają opowieść od upadku Imperium Rzymskiego, następnie przechodzą do przedstawienia uczniom plemion Bałtów na obecnym terytorium Litwy, opisują światopogląd i religie Bałtów. Na stronie 14 umieszczono mapę plemion bałtyckich: Łatgalów, Semgałów, Selów i Kurów, którzy utworzyli później państwo łotewskie; Żmudzinów, Auksztotów i Jadźwingów, którzy utworzyli państwo litewskie, ponadto przedstawiono plemiona pruskie: W rozdziale I autorzy opisali państwo bizantyjskie, chrzest Rusi i podział Kościoła Chrześcijańskiego na zachodni (rzymski) i wschodni (bizantyjski), ukazano rolę braci Cyryla i Metodego w rozwoju piśmiennictwa słowiańskiego. W tymże rozdziale przedstawiono tworzenie się państwa Fraków. Interesująco ukazano Arabów i formowanie się Islamu, walki muzułmanów z chrześcijanami, przedstawiono także naukę Islamu. Jako ostatni temat w części pierwszej omówiono rozwój chrześcijaństwa.

W rozdziale II autorzy skupili się na wyjaśnieniu w jaki sposób powstawały państwa w Europie: państwo Franków i początek nowych imperiów. Szczegółowo opisano Święte Cesarstwo Rzymskie, następnie zapoznano uczniów z wyprawami Wikingów. Przedstawiono też polityczną mapę Zachodniej Europy X-XIII w., a także mapę polityczną Europy Środkowej i Wschodniej: Polskę, Czechy, Węgry i Ruś Kijowską w Europie Wschodniej. W tej części wiele miejsca autorzy poświęcili królestwu Mendoga – jako początku państwowości litewskiej. Według załączonej mapy było to obszerne państwo w dorzeczu Niemna i Wilii (Neris), na mapie ukazano tylko jedno miasto Gardinas – Grodno. Opisano koronację Mendoga (Mindaugas) 6 lipca 1253 roku. W tymże rozdziale autorzy omówili tworzenie się litewskiego państwa monarchicznego, pojawienie się dynastii Giedyminowiczów.

W rozdziale III omówiono społeczeństwo stanowe w średniowiecznej Europie, podzielone na władców, duchowieństwo, ukazano rolę Kościoła katolickiego. Wyprawy krzyżowe na Wschód i ich skutki. Interesujący, moim zdaniem, jest podrozdział „Wyprawy krzyżowe i Litwa”, w którym opisują sprowadzenie przez księcia Konrada Mazowieckiego Zakonu krzyżackiego, który stał się groźnym dla plemion pruskich i litewskich. Wyprawy Krzyżaków na ziemie litewskie i ich skutki. W tymże III rozdziale interesująco przedstawiono Europę innych wyznań: Żydów i ich prześladowania, saracenów-koczowniczych plemion arabskich i schizmę prawosławną; walkę Kościoła katolickiego z heretykami: nauki Jana Husa oraz pojawienie się inkwizycji.

W rozdziale IV autorzy omawiają rozwój kultury Średniowiecza, wpływy Kościoła katolickiego na rozwój nauki i oświaty, rozwój architektury – od stylu romańskiego do gotyckiego. Powstawanie budowli związanych z Kościołem katolickim oraz zamków rycerskich; nowy system oświaty i nauki, pojawienie się uniwersytetów. Miasta na prawie magdeburskim i życie mieszczan w Europie. Codzienne życie mieszkańców wsi; rozwój przemysłu i handlu w średniowiecznej Europie.

W rozdziale V podręcznika uczniowie opanowują takie tematy jak: Zachodnia Europa w końcu Średniowiecza, bohaterstwo wiejskiej dziewczyny Joanny d’Arc. Wielkie Księstwo Litewskie jako państwo Średniowiecza. Rozwój terytorium WKL. Autorzy ukazują mapę, na której to litewskie państwo rozprzestrzeniło się od Kłajpedy (Morze Bałtyckie) do Morza Czarnego u ujścia rzeki Boh. Państwem tym rządzą księżęta Giedymin, Olgierd (Algirdas) i Kiejstut (Kęstutis). Następnie autorzy opisują chrzest Litwy i unię z Polską podpisaną w Krewie. W tym podrozdziale autorzy uczciwie, zgodnie z faktami historycznymi opisują chrzest Litwy i unię z Polką. Interesująco przedstawiono podrozdział „Wielkie Księstwo Litewskie i prawosławie”. W tym podrozdziale autorzy opisują panowanie książąt litewskich na ziemiach ruskich w Nowogródku, Połocku, Witebsku, na Wołyniu, Podolu i w Czernihowie, pojawienie się cerkwi prawosławnej na Litwie i jej rola w życiu społecznym Litwinów. Wiele miejsca poświęcono panowaniu wielkiego księcia

Witolda (Vytautas), który według historyków litewskich był największym bodaj władcą państwa litewskiego. W podręczniku tym, jak i w innych pracach naukowych, autorzy obwiniają panów polskich, że przeszkodzili w koronacji Witolda na króla Litwy. „8 września 1430 roku- piszą autorzy - miała się odbyć koronacja Witolda, ale Polacy nie przepuścili przez swój kraj uroczystą delegację z koroną dla Witolda”.

Rozdział VI poświęcono XV-XVI wiekom: pojawieniu się Renesansu. Opisano architekturę i sztukę Renesansu, pojawienie się druku. Wielkie odkrycia geograficzne: Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Fernando Magellan. Władcy i prawo w Wielkim Księstwie Litewskim, rola wielkich książąt litewskich a także arystokracji; Radziwiłłów. Ościków., Gasztołdów i innych; zamki w WKL. O roli Polaków w rozwoju Wielkiego Księstwa Litewskiego autorzy nie wspominają, to tak jakby tych Polaków na Litwie, w Wilnie nie było... Rola WKL jako ważnego państwa między Wschodem i Zachodem; rola księcia Konstantego Ostrogińskiego, o innych hetmanach podręczniku autorzy nie wspominają,

W rozdziale VII autorzy wyjaśniają uczniom Reformację Marcina Lutra, rozwój protestantyzmu w Niemczech i na Litwie; reforma Kościoła katolickiego w Trydencie (1545-1563), Unia w Lublinie: przyczyny, wojna z Moskwą. Warunki unii i jej skutki. Litwa w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Sejm Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Zwycięstwa i klęski Rzeczypospolitej i w końcu Europa w drugiej połowie XVII wieku.

Ogólnie, podręcznik jest dobrze napisany, zrozumiały dla ucznia klasy VIII. Wartość podręcznika podnosi piękna szata graficzna oraz wielość ilustracji oraz po każdym rozdziale powtórki materiału. Polski i Polaków w podręczniku niewiele, ale cóż chcieć, podręcznik napisany został dla uczniów litewskich o historii Europy i Litwy. Szkoda tylko, że jednak autorzy podręczników litewskich niewiele uwagi poświęcają roli Polski w kształtowaniu się państwa litewskiego.

Mieczysław Jackiewicz